4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – Київ : А.С.К., 2004. – 192 с.

5. Трофимчук М. Латинсько-український словник / М. Трофимчук, О. Трофимчук. – Львів : ЛБА, 2001. – 694 с.

6. Новий тлумачний словник української мови. У 3 т. Т. 3. – Київ : Аконіт, 2005. – 862 с.

Романенко Оксана Вікторівна,
професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ НА ЕТАПІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Правова захищеність особи – одна з фундаментальних ознак цивілізованої держави. У зв'язку із цим у сучасних умовах постійно зростають вимоги, що висуваються суспільством до професії правоохоронця в системі МВС України. Проблема вивчення особистості представників цієї професії як сукупність професійно значущих якостей широко обговорюється у філософській, правовій, соціологічній і психологічній літературі (В. Г. Андросюк, В. В. Бедь, Ю. Ю. Бойко, В. В. Васильєв, М. І. Дячок, М. В. Костицький, В. С. Медведєв, В. М. Синьов, С. І. Яковенко та ін.).

Правоохоронці є представниками влади, посадовими особами, які наділені відповідними повноваженнями щодо захисту інтересів держави, суспільства і громадян. Усе це накладає на них відповідальність. Працівник правоохоронних органів стає своєрідним символом Закону і Держави. Їхня професійна діяльність стосується безпосередніх прав громадян і часто визначає долю людей, життя, здоров'я, благополуччя. Саме тому фахівець має відповідати вимогам професії та високим моральним нормам [1].

Виражена орієнтація на цінність іншої людини в правоохоронній діяльності передбачає адекватне застосування ними своїх можливостей як міри впливу на іншу людину, що

ґрунтується на переживанні почуття професіонального обов'язку та відповідальності за свої професійні дії. У роботі правоохоронці орієнтуються на узагальнену модель людської поведінки, уточнюючи її залежно від конкретних обставин індивідуальних дій людини. У такій моделі визначальною є категорія відповідальності; саме через неї проходить лінія конкретизації логіки індивідуальної поведінки [2].

Ці якості притаманні лише високорозвиненій особистості, тому перед вищими навчальними закладами МВС України постає важливе завдання розвитку особистості майбутнього фахівця в умовах професійної підготовки.

Аналіз професіограм представників юридичних спеціальностей дав змогу визначити основні різновиди їх діяльності: соціальну, пошукову, комунікативну, мовленнєву, організаторську, конструктивну та реконструктивну, що висуває певні вимоги до особистості фахівця, зокрема, такі якості, як гуманізм, чесність, принциповість, наявність логічного та гіпотетичного мислення, спостережливість, здатність до концентрації уваги, комунікативні й організаторські здібності, високий рівень розвитку як усного, так і письмового мовлення [3].

У період навчання в курсантів відбувається цілеспрямоване засвоєння системи знань, практичних умінь і навичок у професійній діяльності, формуються цілісні уявлення про правоохоронну професійну спільноту, розвиваються та наповнюються предметним змістом мотиви й цілі майбутньої діяльності, здійснюються професійна ідентифікація та професійна адаптація. Формується професійна придатність до навчання професії, що є близькою метою, та до реальної практичної діяльності, що є віддаленою метою. Такий процес можливий на підставі розвитку професійно важливих якостей і професійно орієнтованих психологічних структур особистості, що охоплює операційну основу професійного самовизначення, елементи професійного мислення, уваги та пам'яті [4].

Особистісне зростання студентів у процесі професійної підготовки передбачає створення умов для найповнішого вияву й розвитку їхніх пізнавальних можливостей. Інтелектуальний аспект набуває тут особливої значущості, оскільки помилки в діяльності часто обумовлені порушенням логіки під час прийняття професійних рішень.

Необхідною інформаційною засадою професійної освіти є психологічне вивчення професії правоохоронця. Якість їхньої професійної підготовки значною мірою визначає ефективність діяльності з розкриття, розслідування та попередження злочинів, тому організація системи підготовки кадрів потребує постійного вдосконалення. Важливого значення при цьому набуває дослідження в курсантів наявності відповідних особистих якостей і задатків, які під час навчання у ВНЗ є передумовами для формування системи знань, умінь і навичок, необхідних у практичній роботі. Тому серед першочергових завдань ВНЗ МВС України постає психологічне обґрунтування професіограм сучасних фахівців-правоохоронців, на підставі яких слід розробляти державний стандарт змісту за напрямами та спеціальностями професійної підготовки.

Вивчення професійно важливих якостей фахівця має передбачати кілька послідовних етапів. На першому етапі важливим є проведення професійного добору серед майбутніх фахівців з метою вивчення їхньої навчальної мотивації, інтелектуальних і комунікативних здібностей особистості. Проведення психодіагностики ускладнене тим, що більшість психологічних тестів не передбачають виконання кадрових завдань; їхні параметри слід уточнювати відповідно до вивчення особистості фахівця. Формування тестових батарей потребує обґрунтування та зіставлення результатів досліджень з експертними оцінками й аналізом навчальної документації. Результатом упровадження психологічних досліджень у навчальний процес може бути просвітницька робота з викладачами, представлення психологічних профілів навчальних груп з подальшим обговоренням можливостей індивідуального підходу в навчальному процесі та формулюванням відповідних виховних цілей.

Другим етапом є дослідження професійного самовизначення курсантів, яке полягає у вивченні їхніх уявлень про майбутню професію та свого місця в ній, що здійснюється, переважно, шляхом нестандартизованих самозвітів.

Зіставлення отриманих результатів з даними професійного добору є підґрунтям для планування певних форм роботи на третьому етапі – діагностуванні готовності до професійної діяльності на завершальному етапі професійної підготовки.

Пріоритетного значення набуває професійний тренінг, який традиційно передбачає базовий блок і блок спеціальних умінь. Програма базового блоку тренінгу пропонує завдання, спрямовані на активні зміни в особистості майбутнього фахівця та його характеристик, що є суттєвими для всіх спеціалістів у системі «людина–людина». У блоці спеціальних умінь увагу акцентовано на розвитку вузькоспеціальних умінь і навичок відповідно до специфіки правоохоронної діяльності.

Формування особистості майбутніх правоохоронців має здійснюватися як у процесі навчальних занять, так і в позанавчальний час та може бути реалізованим шляхом здійснення індивідуальної роботи з курсантами, проведення циклу семінарів-тренінгів, організації активного обміну досвідом між фахівцями.

Ефективність навчальної діяльності курсантів забезпечується застосуванням різних методів впливу, до яких належать методи стимулювання мотивації й активізації уваги, методи організації діяльності та взаємин, методи контролю за результатами діяльності й спілкування. Під час організації розвивально-корекційної роботи необхідно враховувати особливості індивідуально-психологічних якостей особистості.

Перспективним напрямом у системі професійної підготовки майбутніх правоохоронців є розробка та застосування комплексних навчально-розвивальних програм, що спрямовані на розвиток професійно значущих якостей. Важливими умовами ефективності такої роботи є: інтенсивність і гнучкість навчання; комплексність впливу на основі різних методичних прийомів і форм упровадження, застосування сучасних систем підготовки, а саме: модульності, монопредметності підготовки, міждисциплінарної інтеграції та самостійності підготовки й системи контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юридична психологія : підручник / [Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін. ; за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моісеєва]. – Київ : КНТ, 2007. – 360 с.

2. Синьов В. М. Соціально-педагогічна діяльність в ОВС: кадрова та виховна робота : навч.-метод. посіб. / В. М. Синьов, В. І. Кривуша. – Київ : МП Леся, 2008. – 144 с.

3. Рижиков В. С. Технологія розробки професіограми майбутнього юриста / В. С. Рижиков // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 10 (197), ч. І. – 2010. – С. 55–65.

4. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи : підручник / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – 2-ге вид. – Київ : Каравела, 2008. – 352 с.

Романюк Богдан Васильович, доцент кафедри транспортного права та логістики Національного транспортного університету, кандидат юридичних наук, доцент, заслужений юрист України

ФІЛОСОФІЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Й НОВЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Основним суб'єктом пізнання злочинної події на стадії досудового слідства є слідчий. Слідче пізнання у кримінальному процесі як окремий вид науково-практичного пізнання ґрунтується на загальних засадах відповідної теорії та реалізується за допомогою системи певних методів, що утворюють його методологію. Специфіка цього виду пізнання полягає в тому, що воно певною мірою регулюється нормами кримінального процесуального права. Правові норми, які регулюють процеси умов сприйняття злочинної події, мають повністю корелюватися із законами філософії людського пізнання.

Тому під час реформування вітчизняного законодавства щодо діяльності слідчого спершу слід було б через закони теорії філософського пізнання здійснити осмислення процедури досудового провадження й розробити відповідну методологію його діяльності для вдосконалення правових процедур пізнавальної діяльності слідчого. Слушною є думка М. В. Костицького, що процесуальні науки без методології – як людина без рук, а без філософії – як без голови [1, с. 15].

Ці закони пізнання об'єктивної дійсності та практична діяльності слідчого свідчать, що встановлення істини у процесі розслідування потребує, насамперед, свободи сприйняття ним